

ritas pontificis in uno subiecto simul cum potestate regis existens subordinaret hanc sibi ac postulare ut ordinatio status civilis referretur in bonum religionis, non vicissim religio in bonum civile.

Idcirco instituta a Deo religiosa societate supernaturali eaque perfectâ, factum est ut homines prout ad finem supernaturalem ordinantur et in omnibus iis rebus, quibus ad ipsum ordinantur, in omnibus nempe quae ad religionem pertinent, in omnibus rebus sacris et supernaturalibus, a sola Ecclesiae potestate dependeant. Quapropter potestas Principum in societate Christiana non est amplius potestas religiosa, sed pure civilis, ordinans cives ad felicitatem huius vitae: et quia hic finis est essentialiter subordinatus fini ultimo hominum, quem respicit Ecclesia, ipsa quoque potestas civilis est necessario subordinata potestati Ecclesiae. Itaque quamvis religio sit necessaria societati civili etiam quoad felicitatem temporalem, quia tamen non est purum medium ipsi subordinatum, sed aliquid per se excellentius, necesse non est ut ea subsit potestati civili, cuius finis proprius est felicitas temporalis subditorum: et si religio sit supernaturalis, nequit ipsa subesse eidem potestati. Necesse quidem erit ut religio sit in societate, sed aliud est religionem esse in societate, aliud pendere a potestate civili; potest enim pendere a potestate religiosa a Deo seorsim instituta. Ex necessitate autem verae religionis pro societate civili consequens erit debere Principes seculi procurare, quantum in ipsis est, ut vera Religio vigeat et floreat in sua societate, veraeque Ecclesiae divinitus institutae leges vereri ac tueri. Itaque simpliciter falsum est quod id omne, quod utile et necessarium est societati etiam pro fine proprio boni temporalis, id debeat subesse potestati civili. Iure autem quodam dependenti et subordinato seu iure efficiendi ut subditi potestati religiosae pareant, ut civilis quoque societas bene se habeat, quod est potius officium defensionis et protectionis contra homines irreligiosos, gaudent quidem principes christiani, sed non est hoc ius, de quo disputamus.

Iam vero si habitudo matrimonii ad societatem tum civilem tum religiosam spectetur, manifestum est 1) matrimonium non esse essentialiter ordinatum ad bonum proprium societatis civilis: nam et potest esse sine ea, et finis eius primarius est existentia colentis Deum: cultus autem Dei est bonum proprium societatis religiosae: 2) esse vero essentialiter ordinatum ad bonum, quod est proprium societatis religiosae, quia huiusmodi bonum est matrimonii finis primarius.

VI. His positis en processus nostrae demonstrationis. Dico 1) contractus elevatus ad dignitatem sacramenti est contractus naturalis: scilicet ut sacramentum sit, duo tantum requiruntur, contractus vi

naturae positus, et forma statuta ab Ecclesia pro valore actus. Negamus proinde contractum elevatum ad dignitatem sacramenti esse contractum civilem, quod quidem perperam a non paucis supponebatur olim et nunc quoque supponitur. Dicitur contractus civilis is, qui a potestate civili valorem habet in societate. Utrumque, quod affirmavimus nempe et quod negavimus, simul probamus. a) Christus elevavit ad dignitatem sacramenti eum contractum, cuius administrationem iure suo Ecclesiae commisit: atqui hic est contractus naturalis. Prob. min. Contractus, cuius administrationem iure proprio Ecclesia habet, est ille, quem attingit lex Ecclesiae irritans: atqui hic est contractus naturalis: ergo. Prob. min. sic. Si auctoritati civili competeret potestas constituendi formam contractus pro valore actus et irritandi, id, quod haec potestas attingeret, esset pure contractus vi naturae positus, qui propter formam iure civili statutam validus vel invalidus fieret, quemadmodum est in ceteris contractibus: atqui potestas Ecclesiae eadem est eodemque modo agit ac illa, quae supponeretur esse in principe, quia independens est; iure enim proprio competit Ecclesiae haec potestas: ergo contractus, quem attingit Ecclesia, quem forma a se statuta facit validum vel invalidum; est contractus naturalis: ergo. b) Christus elevavit ad dignitatem Sacramenti eum contractum, de quo pronuntiavit *quod Deus coniunxit homo non separet*: hic autem est contractus, de quo locutus est Adam; atqui Adam de naturali locutus est; locutus est enim de eo quod Deus auctor naturae instituit, quique omnem civilem societatem etiam praevertit: ergo.

Dico 2) Christus non determinavit omnem naturalem consensum duorum esse efficacem, nec de omnibus personis determinavit, quatenam sint habiles, quatenam inhabiles; sed id alteri h. e. Ecclesiae (nisi iam ipsa natura et per ipsam auctor naturae id determinaverit) determinandum reliquit. Patet a) quia haec Christi universalis determinatio nullibi exstat: patet b) ex potestate facta Ecclesiae adsignandi formam pro valore contractus; cum enim haec in contractum naturalem feratur (n. praeced.) necesse est ut antecedenter ad Ecclesiae legem nihil in iis, circa quae Ecclesia potestatem suam exercet, sit a Christo determinate statutum; contra hoc enim Ecclesia nihil posset.

Dico 3) Dignitas sacramenti non impedit quominus Ecclesia possit statuere formam pro valore contractus matrimonialis Christiani eique impedimenta dirimentia apponere. Ecclesia enim praeter formas et materias sacramentorum, quas mutare nequit, potest ea omnia statuere quae ad honestam et sanctam eorundem administrationem conducere arbitrat: atqui materia sacramenti est contractus validus:

quare cum Ecclesia statuit formam pro valore actus non mutat materiam, sed condiciones ponit quibus ipsa sit. Est autem utile maxime et necessarium ut in societate Christiana sit forma quaedam per legem positivam proposita contrahendi matrimonia: ergo.

Dico 4) Dignitas sacramenti prohibet prorsus ne potestas civilis ius habeat constituendi formam pro valore contractus. Sermo est de iure nativo, quod ex ipsa natura potestatis civilis procedat atque sit ideoque proprium principis eo quod supremam habet civilem auctoritatem. Sane contractus matrimonialis validus inter Christianos est sacramentum et si sacramentum non est neque est contractus validus (Th. X.); quare contractus validus Christianorum est intrinsece et essentialiter supernaturalis (ibid.). Iam vero potestas in Sacramentum duplex concipi potest. Prima potestas, ut ita dicam, *dominii*, quae ritum sacramentalem, materiam et formam statuit tribuens ipsis vim efficacem gratiae. Altera potestas *administrationis*, quae duplex rursus distingui potest. Prior quae modum decernit, quo licite et sancte Sacramentum fiat: secunda, quae formam statuit a qua pendet ut quod potest esse materia et forma Sacramenti, id, dum actu adhibetur, sit nec ne materia proxima et forma Sacramenti, et quae determinat quinam sint ministri idonei, quinam non idonei Sacramenti. Haec quoque est potestas administrationis in Sacramentum. Nam 1) est certe potestas maior praecedente: 2) qui legem ponere potest a qua pendet ut ministri Sacramenti dum agunt ponant nec ne materiam proximam et formam Sacramenti; qui determinare potest ministros idoneos et excludere alios ut non idoneos, is certe regit administrationem Sacramenti; ideoque eius potestas est potestas administrationis. Porro utraque potestas administrationis non competit nisi ei, cui Sacramentorum cura est concredita, cui competit ius in sacra Christiana, cui inest potestas dirigendi homines per Sacramenta et cetera media supernaturalia in finem supernaturalem: haec autem est sola Ecclesia. Atqui potestas irritandi seu constituendi formam pro valore contractus matrimonialis Christianorum est talis potestas administrationis in sacramentum: nam 1) determinat personas habiles et inhabiles ad contrahendum, et cum contractus sit ipsum sacramentum, ab ea pendet determinatio quinam sint idonei ministri sacramenti, quinam inepti: 2) ab ea non quidem efficienter immediate, sed prout antecedenter ponit condiciones ut contractus sit validus, pendet ut consensus mutuus duorum qui potest esse validus et esse materia et forma Sacramenti, sit nec ne, dum actu ponitur, consensus validus, et quia consensus validus est intrinsece et essentialiter ipsa materia et forma Sacramenti, pendet ab ea ut sit nec ne materia proxima et forma Sacramenti.

Quare haec potestas differt prorsus ab illa, qua quilibet potest efficere vel destruere materias remotas sacramentorum; nam heic non agitur de materia remota sed de materia proxima Sacramenti, cuiusmodi est consensus validus: quae tamen materia proxima Sacramenti ut talis sit, pendet quoque ab ea potestate, quae condiciones statuit, secundum quas contrahentes valide contrahant ideoque ponant materiam proximam Sacramenti. Sane materia remota existit extra usum Sacramenti; ipso autem usu, cum sacramentum administratur, evadit materia proxima. Quocirca qui condiciones ponit pro ipsa materia, dum actu adhibetur, is non remotam, sed proximam attingit materiam et attingit ideoque aliquid sacrum: qui vero materiam tantum remotam attingit, is non attingit nisi aliquid profanum, ut est aqua. Iam vero potestas statuendi impedimenta attingit materiam proximam Sacramenti. Etenim attingit ipsum consensum qui ponitur, quique est materia Sacramenti proxima, ipsumque ministrum sacramenti dum materiam et formam ponit. Eo enim spectat stabilita forma pro validitate contractus matrimonialis, ut ipse consensus, quo fit actu contractus et sacramentum, sit validus, ipsique contrahentes, dum actu contrahunt, valide contrahant, h. e. sint idonei ministri. Scilicet non eo haec potestas spectat ut aliquid faciat idoneum ad hoc quod possit adhiberi ad usum sacramenti, sed id quod in ipso sacramenti actu adhibetur afficit: ideoque vere attingit non materiam remotam, sed proximam. Sicut ergo principi nulla est potestas in ipsam administrationem aquae qua fit baptismus; h. e. in ablutionem sacramentalem, ita nulla potest esse potestas in consensum matrimonialem et ministros matrimonii.

Itaque potestas destruendi vel ponendi materiam remotam non est potestas administrationis, cum nullo modo afficiat ministros sacramenti vel eorum operationem ministerialem: potestas autem impedimenta matrimonii statuendi utrumque afficit: ergo.

Hinc dico 5) Repugnat dignitati Sacramenti ut contractus civilis prout talis sit materia eiusdem. Contractus civilis is est, qui a potestate civili valorem habet in societate. Iam vero si materia sacramenti est contractus prout valorem habet a potestate civili, contractus matrimonialis ut sit validus pendet a potestate civili. Atqui si a potestate civili pendet valor contractus, iam competit auctoritati civili potestas administrationis in sacramentum, ut probavimus in praeced. Ergo.

Neque, quod perinde est, potestas civilis potest directe irritare contractum naturalem, ut ita subducat materiam Sacramento. Nam si potest irritare, potest et valorem praebere; unde haec potestas eadem est ac praecedens. Et sane contractus naturalis is est, in quem

fertur potestas Ecclesiae, et qui exactus ad formam ab ea praescriptam est sacramentum. Si ergo hunc princeps posset irritare, posset et validum efficere pro Christianis; at contractus naturalis validus Christianorum est Sacramentum: redit ergo repugnantia dicta superius. Et re quidem vera vel haec irritatio sive generalius haec constitutio formae pro valore actus valet invita quoque Ecclesia, vel non. Si non valet, quid facit, cum Ecclesia formam praestituit et statuit valere ea omnia matrimonia quae contra suas leges irritantes non sint facta? Si valet: ergo princeps solus determinat contractum validum ponitque impedimenta dirimentia et Sacramenti administrationem regit, quod absurdum est.

Dico proinde 6) Christiani contrahentes matrimonium, licet cives sint, non contrahunt ut cives, sed ut Christiani. Nam ii non contrahunt ut cives, qui in contrahendo non subsunt potestati civili, qui contrahendo ministrant et suscipiunt sacramentum, quod ad societatem civilem nullo modo pertinet; quamvis id quod faciunt ad civilem societatis bonum conferre quoque possit.

Dico tandem 7) Causae omnes matrimoniales spectant ad unius Ecclesiae tribunal. Causae matrimoniales dicuntur, in quibus disceptatur de vinculo matrimonii, vel de iis quae pendent a valore vinculi matrimonialis, cuiusmodi est separatio coniugum, legitima proles, vel de iis quae disponunt ad ipsum vinculum, cuiusmodi sunt sponsalia, quorum proinde determinatio pendet ab indole termini in quem referuntur.

Iam in demonstratione thesis huius attulimus en. 12. Tridentinum, ex eo tanquam ex principio fidei argumentum ducentes; at non ea sola ratione thesis est probata. Posita ergo veritate Thesis, probamus nunc id, quod ultimo loco statuimus, argumento theologico. Etenim eius est iudicium ferre in his causis, qui potestatem habet decernendi quandonam nec ne vinculum existat, quique potestatem habet decernendi quomodo sacramentum rite suscipiendum sit: atqui haec est sola potestas Ecclesiae, quae praestituere potest formam contractui valido unde vinculum existat quaeque potest statuere ea quae ad sanctam sacramenti administrationem et susceptionem requiruntur. Cf. *Bullam Auctorem Fidei* prop. 58, in qua clara quoque huius rei ratio datur, quae sic se habet. « Propositio, quae statuit sponsalia proprie dicta actum mere civilem continere, qui ad matrimonium celebrandum disponit, eademque civilium legum praescripto omnino subiaccere: quasi actus disponens ad sacramentum non subiaceat sub hac ratione iuri Ecclesiae: falsa, iuris Ecclesiae quoad effectus etiam ex sponsalibus vi canonicarum sanctionum profluentes laesiva, disciplinae ab Ecclesia constitutae derogans. »

Corollarium. Ergo Principes nequeunt ponere impedimenta dirimentia vinculum christianorum non quia Ecclesia usum huius potestatis sibi reservavit, sed propter intrinsicum defectum potestatis. Ergo nec princeps infidelis potest ponere impedimenta pro matrimoniis subditorum Christianorum.

VII. Quae diximus de potestate civili valent pro quavis potestate laica, quare neque parentes possunt auctoritate sua irritare coniugia filiorum (Decr. De Reform. Matrim. c. 1), cum ius nullum habeant in sacramentum, nec lex civilis eorum consensum praescribens possit habere vim irritantem. Adverte verba Pauli 1. Cor. VII. 36. 37 *super virgine sua, servare virginem suam* non significare *filiam virginem*, sed *carnem virginem*, ideoque virginem suam esse carnem propriam, quam quis potestatem habens suae voluntatis alteri coniungere per matrimonium vel intactam custodire potest. Ita Hieronymus adv. Iovinian. L. I. et disertissime s. Gaudentius De Lectione Evangelii Tract. I. addens etiam rationem cur ita accipiendum, quia nequeunt parentes dominari alterius voluntatis arbitrio, nec huic interpretationi, cuius meminit, contradicit Epiphanius adv. haer. LXI. n. 5., eandem interpretationem innuit Nicetas Aquileiensis, Ad virginem lapsam n. 48.

Dubitatum quidem a quibusdam est an olim fuerit irritum ex lege Ecclesiae matrimonium, cui legitimus Parentum consensus defuerit. Sed nescio cur ad hoc probandum productum sit cp. 3^a responsionis Nicolai I ad Bulgaros, ubi recensens ea, quae spectant ad sponsalia, quae futurarum nuptiarum sunt promissa foedera, ait haec celebrari consensu eorum, qui haec contrahunt et eorum, in quorum potestate sunt. Nam idem Nicolaus eodem in capite monet Bulgaros non quamlibet omissionem eorum, quae ipse recensuit, esse peccatum, ut Graeci docent, subditque: « et per hoc sufficiat (h. e. ad matrimonium) secundum leges solum eorum consensus, de quorum coniunctione agitur. » Seculo ergo nono adulto non requirebatur ex lege Ecclesiae hic consensus parentum ad validitatem matrimonii. Frustra ergo provocatur ad idem probandum ad Capitularia Caroli Magni, quae paulo ante Nicolaum edita fuerunt. Canon vero Synodi Aurelianensis IV habitae anno 541 nec obligare poterat Ecclesiam universam, nec satis patet an solum sit prohibens an etiam irritans, nec loquitur universim, sed exigit consensum parentum *pro filia*, reiiciens eos, qui regia freti auctoritate vellent sibi puellas, dissentientibus parentibus, copulare. « Nullus, inquiunt Patres, per imperium potestatis filiam competere audeat alienam, ne coniugium, quod contra parentum voluntatem impie copulatur, velut captivitas iudicetur: sed sicut est prohibitum, non admittatur. In his, qui per-

petraverint, excommunicationis severitas pro modo piaculi imponatur. » Videtur quidam casus raptus. At caput *videtur, Qui matrimonium accusare possunt*, nihil ad rem facit.

Difficultates alicuius momenti ex rerum naturis petita censendae sunt solutae ex universa theoria hactenus tradita circa rationem contractus et sacramenti ac propositionibus heic statutis earumque probationibus; eas tamen, quibus maxime confidunt adversarii, nunc data opera expediemus.

THESIS XXXIII.

Infirma prorsus sunt argumenta, quae tum ex rerum naturis tum ex historia tum ex doctorum auctoritate congerunt adversarii contra assertam veritatem.

I. Arguunt primum ex rerum naturis sic. a) Principi directe subiiciuntur ea, quae directe tendunt in bonum societatis civilis: atqui huiusmodi est matrimonium: ergo.

Respondeo ad Maiorem. Principi subiiciuntur ea, quae in bonum societatis tendunt *directe, dist.* h. e. quae ratione sui immediate ordinantur ad bonum societatis civilis, *conc.* h. e. quae ratione sui propter propriam perfectionem conferunt etiam ad bonum societatis civilis, si *subd.* sint supernaturalia, *neg.* si sint naturalia, *subd.* si sint propria ordinis civilis, *conc.* si sint ordinis religiosi, *subd.* spectant ad Principem, quatenus est ordinator societatis in bonum civile, *neg.* quatenus per accidens est etiam ordinator cultus religiosi, quo homines etiam in statu naturae in Deum tenderent, *subd.* si non existat societas religiosa supernaturalis, *trans.* si existat, *neg.* imo *nego suppositum.*

Ad Minorem. Matrimonium tendit directe in bonum societatis civilis *dist.* h. e. ratione sui immediate ordinatur in bonum civilis societatis et est aliquid naturale, *neg.* h. e. confert propter perfectionem suam ad bonum civilis societatis et est aliquid supernaturale, *conc.* Cf. dicta in praeced. Th. n. V.

b) Princeps potest irritantes leges ferre circa alios contractus: ergo et circa hunc praecipue, qui adeo influit in societatem.

Respondeo. *Dist. Antec...* circa alios contractus naturales, *trans.* circa contractus elevatos ad ordinem supernaturalem, *neg.* Cf. quae de natura contractus matrimonii diximus in Th. XXIII n. III.

c) Materia matrimonii est in eodem ordine ac materia baptismi: atqui subest haec potestati civili: ergo et illa subesse potest.

Respondeo. Si loqueris de materia remota baptismi, negamus idoneam esse comparisonem. Si autem loqueris de materia proxima, tunc *dist. Maior.* Materia matrimonii est in eodem ordine ac omnis usus aquae, *neg.* ac usus sacramentalis aquae *subd.* et quod est materia matrimonii non est nisi materia, *neg.* est realiter praeterea etiam forma ideoque totum sacramentum, *conc. Dist. Minor.* subest potestati civili nempe potestati civilis iurisdictionis ipsa aqua, *neg.* subest usus aquae, *subd.* aliquis, *trans.* usus religiosus et usus sacramentalis, *neg.* Cf. praeced. Th. VI. 4.

d) Si Princeps christianus caret hac potestate, dicendum foret quod matrimonia infidelium nulli subsint humanae potestati: atqui hoc est absonum.

Respondeo. *Dist. Maior.* Si Princeps christianus careat potestate in omnia prorsus matrimonia cuiuslibet ordinis, dicendum foret... *conc.* si careat solum potestate in matrimonia sacramenta, dicendum foret... *neg.* et sic patet responsio ad Minorem.

Non negamus Principem habere potestatem in matrimonium eo quod simpliciter est matrimonium, sed in matrimonium christianum eo quod est res sacra et sacramentum. Si sit tantum res naturalis, ut matrimonium infidelium vel Iudaeorum, concedimus Principi sive infideli sive christiano auctoritatem leges ferendi irritantes quoque de illo. Non enim probantur nobis illi, qui simpliciter et absolute negant auctoritati civili hanc potestatem, cum demonstratio scientifica catholicae veritatis supponat hoc principium, nempe contractum matrimonialem regi legibus auctoritatis illius societatis, in qua fit. Adverte tamen distinctionem, quam iam dedimus, nempe Principem in societate non christiana et pro subditis non christianis, potiri hac potestate non proprie prout est princeps, sed prout per accidens est etiam pontifex. Th. praeced. n. V.

Inepti proinde sunt qui aiunt: ergo princeps infidelis, cum christianus fit, amittit ius aliquod proprium; sive, ergo princeps infidelis, qui non habet quidquam plus quam christianus, caret hoc iure erga infideles. Nam 1) non ex eo quod princeps christianus sit, sed ex eo quod subditi sunt christiani, sive ipse sit christianus sive paganus, caret hoc iure: 2) falsum est quod amittat quod habebat; habebat enim ius in matrimonium infidelium, hoc vero retinet: per accidens vero est quod deficiente subiecto nequeat exerceri. Ius vero in matrimonium sacramentum nunquam habuit. Idcirco 3) princeps infidelis habet hoc ius in coniugia naturalia infidelium subditorum, quae non sunt sacramenta, quod ius habet et Rex fidelis quoad coniugia subditorum, si quos habet, infidelium. Et sane 4) an princeps christianus in societate christiana habet ius in sacra? haberet tamen